

Νίκος Πεντζίκης: Ο θάνατος χορός καλαματιανός (αρχιμ. Εφραίμ Γ. Τριανταφυλλόπουλος, Πρωτοσύγκελλος Ι. Μ. Σισανίου και Σιατίστης, δρος Θεολογίας ΑΠΘ)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

ΝΙΚΟΣ ΠΕΝΤΖΙΚΗΣ: Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΧΟΡΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ[1]

(Η υπέρβαση του θανάτου στο έργο του Πεντζίκη)

Θα ξεκινήσω το κείμενό μου στο πνευματικό τούτο συμπόσιο και μπροστά στα τίμια πρόσωπά σας, αγαπητοί πνευματικοί συνδαιτημόνες, με την αναφορά μου σε μία ανάμνηση δική μου, από τη δεκαετία του 80, όταν πολλοί συμφοιτητές μου κι' εγώ, περιτρέχαμε περιχαρείς τους ποιητικούς λειμώνες της γενιάς των beat-beatnik τους έλεγαν, που σημαίνει στα αγγλικά και εξουθενωμένος. Θα θυμίσω επίσης στο εκλεκτό ακροατήριο, ότι όλα αυτά τα εξαντλημένα παιδιά, κατ' άλλους enfants maudits, τουτέστιν «καταραμένα» παιδιά, αλλά και άλλα ακόμη «ευλογημένα» παιδιά, σίγουρα έψαχναν ανεπίγνωστα την παρηγοριά εκείνη που σε ξεκουράζει μια για πάντα.

Μια μακρά αλυσίδα -ανάμικτη, όπως έρχονται στο νου μου και τα μνημονεύω ετούτη τη στιγμή- ονομάτων τέτοιων «παιδιών» πολύ γνωστών στο Νίκο Πεντζίκη, όπως οι Εντουάρ Ντυζαρντέν, Τζακ Κέρουακ, Νόρμαν Μήλερ, Ουίλιαμ Μπάρροουζ, Σύλβια Πλαθ, Αντρέ Μπρετόν, Γκυγιώμ Απολλιναίρ και Ζακ Πρεβέρ, Εμίλ Ζολά, Αντρέ Ζιντ και Πωλ Βαλερύ, Αντονέν Αρτώ, Φρανσίσ Πικαμπιά και Ζαν Αρπ, Ρομπέρ Ντελωναί (μετά της ρωσίδας συμβίας αυτού Σόνιας), Μπλαιζ Σαντράρ, Φιλίπ Σουπώ και Μωρίς Μέτερλικ, Σατωβριάνδος και Λωτρεαμόν, Τόμας Έλιοτ και Χένρικ Ίψεν (με το θεατρικό του αριστούργημα «Όταν ξυπνήσουμε ανάμεσα στους νεκρούς»), Στεφάν Μαλλαρμέ και Μαρσέλ Προυστ, Μαξ Ζακόμπ, Αλφρέ Ζαρρύ, Πωλ Ελύάρ και Ουίλιαμ Μπέτλερ Γέϊτς, Ντύλαν Τόμας και Έσρα Πάουντ, Τόμας Μπέκετ (περιμένοντας τον «Γκοντό» του κι αυτός, δηλαδή το θεούλη του), αλλά και οι Τζαίημς Τζόυς και Βιρτζίνια Γούλφ, και άλλοι πολλοί ων ουκ έστιν αριθμός, αλυσίδα απογοητευμένων μαθές από έναν χριστιανισμό «ντεκαφεϊνέ»-συγγνώμη- συνόψισαν μέσα από το στόμα της Πλαθ, κόρης πάστορα μάλιστα, την άποψη που είχαν (και θα είχαν!) για τις θρησκευτικές συνάξεις της εποχής τους: «αν ο παράδεισος είναι έτσι, πλήττω αφόρητα και προτιμώ την κόλαση»!

Στην περίπτωση των Γάλλων υπερρεαλιστών πάντως, με τη «νευροφυτική» και ψυχαναλυτική γραφή, τα εφιαλτικά και άλλοτε ανακουφιστικά -προς καιρόν- τοπία, βρίσκαμε κι' εμείς, φανατισμένα και ακραία φοιτητάρια τότε, έναν τόπο, να

σταθούμε και να αρθρώσουμε λόγο, ψελλίζοντας καρδιακά τα πρώτα μας, κακότεχνα μάλλον, ποιήματα και ποιητικά πεζά, πιστεύοντας ότι με το θαύμα, αυτό το *merveilleux* που αναζητούσαν όλοι οι προαναφερθέντες, θα σπάσουμε τα δεσμά του χωροχρόνου.

Με τον καλότατο και πλέον εν ουρανοίς απογεγραμμένον αδελφό εν Χριστώ Νικόλαο, τουπίκλην Πεντζίκη, ο οποίος έπαιζε κυριολεκτικά στα δάχτυλα όλους τους προ ολίγου εκ της Εσπερίας αναφερθέντες και όχι μόνο, ανήκουμε κατά τα επίγεια σε διαφορετικές γενιές. Γενιές πάντως απογοήτευσης από ιδανικά και ιδέες- (βλέπε **«αηδίες»**, όπως θα έλεγε ο μακαρίτης[2]) που μας δίδαξαν δικοί μας άνθρωποι μετά μανίας, αλλά που δεν υπήρχε προοπτική καλλιέργειάς τους στις καρδιές μας, ακόμα κι' αν οι ιδέες αυτές φορούσαν «χριστιανικό» ένδυμα και διεκινούντο και σε «χριστιανικά» περιβάλλοντα. Είμασταν λίγο «αιρετικοί».

Επανέρχομαι στη δίψα για το ξεπέρασμα της αγχόνης του χωροχρόνου του ομιλούντος, στα μέσα της δεκαετίας του 80. Με την ανάγνωση του απωλεσθέντος και επανευρεθέντος χρόνου του Μάρκελου Προυστ, διαφαίνεται, καθώς λέει ο Πεντζίκης, μία δυνατότητα υπέρβασης του χρόνου που αγχώνει και καταθλίβει τον άνθρωπο. Αυτή η λειτουργία της οπισθοδρομικής μνήμης που *έξαφνα* εμφανίζεται στο Γάλλο μείζονα συγγραφέα και τον διασώζει από βέβαιο σωματικό και ψυχικό πνιγμό, ως *deus ex machina*, κάπου ανακουφίζει και παρηγορεί και τον θεσσαλονικέα καλλιτέχνη, που δεν έχει άσθμα, όπως εκείνος, *αλλά που ο χρόνος του πολλάκις είναι ασθμαίνων*. Αποδεικνύεται έτσι -κατά Πεντζίκη- ο παριζιάνος Μάρκελος **{κηπουρός του λόγου, πνευματικός στρατηγός που νίκησε το χρόνο, όχι με στρατιωτική τακτική -δεν γίνεται- αλλά παραδίνοντας όλες τις ψυχικές του δυνάμεις «στο έξω από κάθε κυριαρχία του νου προκεχωρημένο κλιμάκιο των παραισθήσεων»}**[3], πα' να πει ταπεινούμενος.

Η **«κηπευτική του λόγου»** και ως καλλιέργεια της καρδιάς δια της προσευχής, λέει ο Πεντζίκης, βοηθάει τον άνθρωπο να αντιστρατεύεται το εφήμερο της πολλαπλής κρίσης της ζωής και του πολιτισμού, ώστε αυτός να μην τρελαθεί και δαιμονοποιηθεί, αλλά τελικά να κατανικήσει την αρρώστια, ακόμη και τον θάνατο [4]. Τότε βέβαια, επισημαίνει, **«τα κηπευτικά του λόγου»** -πέστε άκτιστες ενέργειες ή **«μηνύματα από το ύψος των ουρανίων διαμονών»**[5], όπως διευκρινίζει αλλού αυτός ο ίδιος, **«ξεπερνούν την άμεση έκφραση και ως ανθοφορία εύγλωττη της σιωπής των αιώνιων ευεργετούν τις συνειδήσεις των εν τῷ αἰῶνι»**[6].

Σίγουρα όμως, ένα άλλο «κακό» παιδί της γαλλικής ποίησης που τον γοήτευσε εκείνες τις ανήλιαγες μέρες και που φορούσε μάλιστα βαριά ξυλοπάπουτσα μεταφέροντας μέσα στό ταγάρι του **«ιεροκρυφίως εκείνα τα έξοχα παρνασιακά σονέττα»**[7], **«σωστά στημένους ερειπιώνες»**[8]

ή «τέλεια οικοδομημένα θραύσματα»[\[9\]](#) θα μπορούσε να τα ονομάσει ο Πεντζίκης, ένας ποιητής-πειραχτήρι, ο Αρθούρος Ρεμπώ, θα χαμογελάει συγκινημένος ό ανεκδιήγητος με τα λεγόμενα του κυρ Νίκου, γιατί κάτι τέτοιο εννοούσε και κείνος όταν είπε «αν ο Θεός μού παραχωρούσε την ουράνια ηρεμία, την αέρινη, την προσευχή, -όπως οι παλιοί άγιοι, ... οι δυνατοί, οι αναχωρητές, καλλιτέχνες όσο δεν γίνεται παραπάνω»[\[10\]](#).

Όχι λιγότερο θα μειδιά και ο επί κεφαλής των υπερρεαλιστών, Ανδρέας Μπρετόν με κείνο το τρομερό που δήλωσε: «το επέκεινα είναι σ' αυτή τη ζωή»[\[11\]](#)! Δηλαδή μίλησαν τα κύτταρά τους αμφοτέρων κι έγινε «χαμός», στη γλώσσα της νεολαίας. Στη ρήση του Ρεμπώ "JE est un autre" (το Εγώ είναι ένας άλλος) ο Πεντζίκης βρίσκει την αμφισβήτηση της ακεραιότητας της ατομικής συνείδησης και «ένα άνοιγμα επίσης στο μεγάλο κεφάλαιο της ευρωπαϊκής αισθαντικότητας»[\[12\]](#). Αυτή η φράση τον πάει εγγύτερα στο παύλειο «ζῶ δέ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῆ δ' ἐν ἐμοὶ Χριστός»,[\[13\]](#) αλλά και πιο κοντά στους κεκοιμημένους, επισημαίνοντας στον Μαρσέλ Πιράρ ότι «**ο κοντινότερος πλησίον μας είναι ο νεκρός εαυτός μας**»[\[14\]](#). Δίνει δηλαδή στη φράση του Ρεμπώ μian απροσδόκητη «αγιοπαλαμική» αίγλη. Με τον ίδιο τρόπο σκέψης συμπληρώνει και τον εθνικό μας ποιητή, λέγοντας ότι «**η ζωή είναι μέγα καλό και πρώτο, όταν αυτής μετέχουν και οι νεκροί**»[\[15\]](#). Στις ατέλειωτες μάλιστα μνημικές παραισθήσεις του Προυστ και το στοίχειωμα του παρελθόντος μέσα στο τώρα, διαπιστώνει τη διαρκή παρουσία των νεκρών ανάμεσά μας.

Σε αντίθεση λοιπόν με τη νοησιαρχία μιας θεολογίας ιδεών, όπου κτιστό και άκτιστο αντιφάσκουν, έρχονται τούτοι εδώ οι «αλιτήριοι» φραντσέζοι να πουν πως ο Θεός είναι ανάμεσα στους ανθρώπους, «κυκλοφορεί και οπλοφορεί», με την έννοια ότι σημαδεύει καίρια και ευθύβολα με τον έρωτά Του κάθε καλοπροαίρετη καρδιά και αυτή Του παραδίνεται άνευ όρων και ορίων. Αυτό λέει και ο θεσσαλονικιός παις και γι' αυτό ας μη φοβάται κανείς. Και ιδού ζώμεν! Και δεν «χαλιόμαστε» με τίποτα!

Και κείνος έτσι ζει. Ενθάδε και Επέκεινα διασταυρώνονται στην καρδιά του. Και, υπομνηματίζοντάς τον ο μακαρίτης ο Ματσούκας λέει ότι «ο Πεντζίκης ζει με την ανάσα των νεκρών, σε μια κοινωνία ονομάτων, νιώθοντας τη λεπτή αύρα του Αγίου Όρους»[\[16\]](#). Γι' αυτό στους πίνακές του βλέπει κανείς τους ζωντανούς να εκκλησιάζονται μαζί με τους κεκοιμημένους[\[17\]](#). Ψέλνουν οι ζωντανοί και ισοκρατούν οι πεθαμένοι. Βρήκε το Επέκεινα ως στέγη λοιπόν, για να στεγάσει το ξεχείλισμα της καρδιάς του. Ή μάλλον το Επέκεινα κατέβη και τον στέγασε, συγκαταβαίνον προς το μέρος του, τον περιπτύχθηκε και του χάρισε έναν μακάριον όσο και εγρηγορότα ύπνο: τη νηφάλιο μέθη των ορθοδόξων δημιουργών.

Κατέχει τη θύραθεν γνώση και την Πατερική και εκκλησιαστική Γραμματεία όσο λίγοι στη σύγχρονη εποχή, αυτός ο λάτρης και τιμητής του Αγίου Όρους και της Παναγίας και των αγίων, αλλά και φίλος των λουλουδιών, των βοτσάλων και των κοχυλιών, των πτωχών, των ανηθίκων και των αναξιπαθούντων, του Παπαδιαμάντη και του Μωραϊτίδη επίσης, όπως και του Πίνδαρου και του Ηρόδοτου, που έψεγε τον Πλάτωνα και πολλούς αρχαίους, επειδή δεν αναγνώριζε στον ιστό των κειμένων τους **«την πυκνή εκείνη ύφανση που θα τον ανασήκωνε»**[\[18\]](#) στις δυσκολίες και απογοητεύσεις του.

Αντιθέτως επαινεί τον άγιο Μάξιμο, γιατί όταν «έπεφτε» παντοιοτρόπα, τόσο αυτός ο Άγιος, όσο και η πληθύς των άλλων Πατέρων με τα στιβαρά τους κείμενα, ήταν σα να του λένε **«άντε, μωράκι μου, κοιμήσου»**[\[19\]](#). Καὶ αλλού αμολογεί: **«τα λόγια των Πατέρων είναι ψωμί και τυρί και σε θρέφουν»**[\[20\]](#).

Αίσθηση αναστημένης ζωής.

Υπέρβαση της θνητής αμεσότητας.

Δια της οπής του μηδενός καταφυγή στην αγκαλιά της Αγάπης.

Έτσι, δεν κρύνει πλέον το χαμίνι του Χριστού, γιατί μέσα στην Εκκλησία συνάντησε, βρήκε αυτή την αίσθηση μιας Πλατυτέρας μητρότητας να τον αγκαλιάσει μήπως και τον κρυστάλλωνε ο παγετός του κόσμου. Από τότε η χαρά του είναι τόσο μεγάλη κάποιες φορές, που εύχεται **«να σαπίσει ζωντανός για να ανθίσει πεθαμένος»**[\[21\]](#), φράση που αποδόθηκε στον θεσσαλονικιό «παιζωγράφω».

Η προσωπική του ιστορία, ως πορεία του προς το θάνατο, πολλές φορές τον χαροποίησε, ακριβώς διότι έβλεπε τις χαρές και τα θέλητρα **«μέσα από τη βεβαιότητα του τάφου που τα περιμένει»**[\[22\]](#). Ο τάφος είναι τότε νυφικός θάλαμος.

Αλλά αυτός ο δρόμος είναι πάλι φορές που τον κούρασε. Η ατέλειωτη γραμμική φορά των γεγονότων θυμίζει κάποτε το «*με εξαντλεί η τόση αναμονή*» του αλεξανδρινού Καβάφη. Χωρίς ωστόσο ο Πεντζίκης να απελπίζεται εις βάθος πια, το ξέρει πως δεν πρέπει, όμως κουράστηκε πάλιν και πολλάκις. Κουράζει ο κόσμος. Κουράζει το κακό. Κουράζει κυρίως η πονηριά του ίδιου του εαυτού του. Κάποιες φορές μάλιστα είναι που ο κουρασμένος άνθρωπος λέει πως δεν θέλει ούτε να παρηγορηθεί! Θυμίζει αυτό το Δαβίδ τον Ψαλμωδό: «*άπηνήνατο παρακληθῆναι ἡ ψυχὴ μου*»[\[23\]](#) : δεν θέλω ούτε να παρηγορηθώ!

Ἐπιανε τότε την κουβέντα με τον Συναξαριστή, ή την παράκληση στον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, πήγαινε ως τη λάρνακά του ή πραγματοποιούσε ωραίους περιπάτους στα κείμενα του Αγίου[\[24\]](#) και μ' αυτό τον τρόπο ξέφευγε από την αρπάγη της μελαγχολίας που του έκανε σφοδρό πόλεμο. Παρέα με τον άγιο Παλαμά απλανώς ζει και ανα-γνωρίζει ότι η Αγάπη στο τέλος κλείνει την Ιστορία, δηλαδή ο ίδιος Ο Χριστός, και βάζει τα γέλια από χαρά! Η Αγάπη λοιπόν αυτοπροσώπως, περιμένει στο τέλος του δρόμου, αλλά τον ασπάζεται ενίοτε και στη διάρκεια του ταξιδιού προς τα έσχατα. Γι' αυτό κάποτε δήλωνε σε εμβρόντητο δημοσιογράφο ότι **«μου φτιάχνει το κέφι όταν σου μιλάω διαρκώς για το θάνατο»**[\[25\]](#) και **«μα δεν με βλέπεις εμένα που έχω τόσο κέφι»**[\[26\]](#) ;

Μια πληγή ολάκερος ο άνθρωπος, ειδικά της σημερινής εποχής. Ανάπηρος να αγαπήσει, να ερωτευθεί και να αγαπηθεί, αν και τα θέλει και τα δύο. Τα θέλει χωρίς να έχει τις προϋποθέσεις. Ο άνθρωπος είναι κατ' εξοχήν *ερωτικό ον*. «*Το πνεύμα που ζωοποιεί το σώμα του ανθρώπου είναι νοερός έρωτας*»[\[27\]](#), θα πει εξήμισυ αιώνες πρωτύτερα ο Γρηγόριος Παλαμάς, συνοψίζοντας τη θεολογία δεκατεσσάρων αιώνων. Δείχνει σε όλους πως όποιος θέλει, μέσα στο σκάμμα της Εκκλησίας, μετατρέπει την *πληγή σε πηγή*, με την αφαίρεση του *υγρού πύου* των παθών. Μιλώντας φιλολογικά, πράγματι, μεταξύ *π λ ηγής* και *πηγής*, η διαφορά είναι το *υγρό λάμδα!* Να η ομορφιά και ο πλούτος της ελληνικής γλώσσας.

Ο Θεός έδωσε στον κυρ-Νίκο γλώσσα την ελληνική για να αρθρώσει ποιητικό λόγο εκ των εγκάτων του, και είναι η ματιά που έριξε μέσα του, είδε τον εαυτό του και το τι λεληθότως υφέρπει στους καρδιακούς λειμώνες του, ταπεινώθηκε όσο δεν έπαιρνε και, όπως κάπου βγάζει το τελικό συμπέρασμα περί ζωής και θανάτου, γράφει: **«το να επαναλαμβάνει κανείς το όνομα του Χριστού είναι η βρύση κάθε χαράς»**[\[28\]](#)

Ιλιγγιούσε, ειδικά σαν φοιτητής στο Στρασβούργο, μη τυχόν κατά την αναζήτηση μπερδέψει το θησαυρό με τους άνθρακες. Τελικά πέρασε την έσχατη δοκιμασία και προσανατολίστηκε δια βίου σε κείνον τον μεταθανάτιο διάπλου[29] του πρώτου του μυθιστορήματος, ύστερα από το απονενοημένο διάβημά του να «πνιγεί» στα νερά του Ρήνου.

Είναι πλέον ένας αυθεντικός τρελός. Της καθημερινότητας και του αισθήματος. Είναι τρελό πλέον σήμερα κάποιος να είναι αυθεντικός. Κοστίζει, αλλά δεν ανταλλάσσεται με τίποτα η αίσθηση της εσωτερικής ελευθερίας, η οποία κραταιώς τον κατέχει, διότι όλα τα κλάσματα, τραύματα και θραύσματα της ύπαρξής του τα έχει αναρτήσει πάνω στη μωρία του Σταυρού.

Ωστόσο, η αλήθεια σήμερα ή φτιασιδώνεται τόσο που χάνεται, ή το ίδιο το φτιασίδωμα περνάει για αλήθεια. Υστερικές εκδηλώσεις των «θρησκευόμενων» τότε εκλαμβάνονται σαν εκδηλώματα αυθεντικότητας. Στο χώρο της Ψυχιατρικής υπάρχουν συγκεκριμένα δύο ορισμοί, απ' όσο γνωρίζω, για να αποδώσουν τον ορισμό της υστερίας: ο πρώτος και παλαιότερος μας λέει ότι υστερία είναι «η προσποίηση μέσα στο χώρο της ασθένειας» και ο δεύτερος και νεότερος, ίσως και πιο εύστοχος ονομάζει την υστερία «διαταραχή σωματικής μετατροπής». Και οι δύο ορισμοί κάνουν να αναδυθούν στην επιφάνεια πολλά κίβδηλα κομμάτια του θρησκευόντος -κυρίως- ανθρώπου και τον ταπεινώνουν, διότι του δείχνουν πόσο απομακρυσμένος είναι από την εμπειρία μέσα στο σώμα της Εκκλησίας.

Η συνειδητοποίηση αυτού του γεγονότος, το ξέρει πια ο Πεντζίκης, είναι παρά ταύτα χλωμό απείκασμα της υγείας που αχνοφέγγει. Όμως έχει πνευματικά αλλοιωθεί, ανεπιστρεπτί και ολοένα εντονότερα, και γι' αυτό αυτή του η συνειδητοποίηση, τον σπρώχνει να απευθυνθεί στον Μόνο δυνάμενο σώζειν, «μετά κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων»[30].

Δεν έμειναν αναπάντητοι οι στεναγμοί των θρήνων του που έσειαν τη γη της καρδιάς του και οι αναπάντεχοι όμβροι των δακρύων του, ειδικά στο άκουσμα και μόνο του ονόματος της Παναγίας[31], πράγμα που τον ανάγκαζε να έρχεται σε δύσκολη θέση στην ακολουθία γιατί νόμιζε ότι κλαίγοντας ντρόπιαζε τους δικούς του[32].

Δια της ταφής η ανάσταση και δια του εσχάτου σκοτισμού η παραμυθία. Περί αυτής της διπλής παιδείας του γλυκύτατου Θεού Λόγου, μιλάει με τον τρόπο του, λίαν εύγλωττα για είδος «κοπάδια γλυκόλογα»[33] που ύστερα από τον κατακλυσμό έκαναν λιώμα και ποδοπάτησαν την καρδιά του. Υπέμεινε το

βράδιασμα γιατί τον οδήγησε στο ξημέρωμα.

Ίσως ο αγύμναστος που διαβάζει κείμενά του, κινδυνεύει να εκλάβει τις περιγραφές τους σαν συναισθηματικές μεταπτώσεις και επιφανειακού τύπου -ίσως και νοσηρές- ψυχικές μεταβολές. Ο «βλέπων» όμως, δηλαδή αυτός που θήτευσε στον πόνο του Σταυρού, ξέρει πολύ καλά ότι πρόκειται για οντολογικές καταστάσεις περιγραφτές μεν στο επίπεδο της λογικής, αλλά που προϋποθέτουν μεταξύ αναγνώστη και παιζω-γράφου (υπό την ευρεία έννοια) ένα μίνιμουμ κοινής εμπειρίας θανάτου και ανάστασης, νεκρανάστασης ακριβέστερα για να κατανοηθούν καρδιακά, άρα ασφαλώς, απλανώς και αληθώς.

Κρανίου τόπος του Πεντζίκη η αναμονή του μέχρι εκεί. Όμως **«γνώσις ἀληθῆς ὑπάρχει ἢ τῶν θλιβερῶν ὑπομονή καὶ τὸ μὴ αἰτιάζεσθαι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους διὰ τὰς ἰδίας ἡμῶν συμφορὰς»** επισημαίνει σε συνέντευξή του[34], παραφράζοντας τον όσιο Μάρκο τον ασκητή.

Και μας ανέπαυσε.

Τώρα ζει νεκραναστημένος μέσα στην Εκκλησία του Χριστού, όπου αποθαμένοι και ζωντανοί βρίσκονται όλοι μαζί, μέσα στον ένα Χώρο, δηλαδή στο σώμα και το αίμα του Χριστού. Ωσάν να μπαινοβγαίνουν οι εκ νεκρών ζώντες κεκλεισμένων των θυρών, μεταξύ Ενθάδε και Επέκεινα. Σα να επαναλαμβάνουν μαγεμένοι τη ρήση του Σεφέρη, όσο λογικοκρατούμενον κι αν τον θεωρούσε[35] ο μακαριστός, ότι **«λαός δεν είναι ένα κοινό ανθρωπομάζωμα τούτης ή εκείνης της στιγμής, αλλά ένα οργανικό σύνολο που ... υποτάσσει μιαν απέραντη αλληλεγγύη πεθαμένων και ζωντανών»**[36]. Έγραψε ο άνθρωπος!

Όσο κι' αν ακούγεται «τρελούτσικο» για τους «νορμάλ» της κοινωνίας, το ζει και το πιστεύει αυτό, ο Ορθόδοξος Πεντζίκης, γιατί διασπώμενο το άτομό του, απελευθέρωσε τη φλόγα της ανατολής της ψυχής του, δηλαδή σα να σχηματίστηκε κάπως το πρόσωπό του, πα' να πει ο έμψυχος ναός που φωλιάζει μέσα του.

Ο κυρ-Νίκος εκφράζεται θεολογικότατα, χωρίς να το παίρνει ευτυχώς πάντα είδηση, όπως οι «φευγάτοι» με την καλή έννοια, αλλέως πως οι κρατούντες τα άριστα κάθε εποχής, οι αριστοκράτες ή ενάρετοι, μακριά από δυαλισμούς φιλοσοφικούς και ψυχολογικούς, μονοφυσιτικές στρεβλώσεις και τρομοκρατικές θεολογίες ιδιωτικού τύπου, εν άλλους λόγους θρησκευτικές νευρώσεις κι εμμονές, αφού πιστεύει, όπως οι Πατέρες, πως **«φωτισμός είναι η ζωή του πράγματος μέσα στο υποκείμενο»**.[37]

Ζει το όλον και δεν αντιλαμβάνεται διχασμούς. Τότε που το ζει. Και εύχεται να ζήσουμε όλοι το ίδιο, καθώς λέει ότι θέλει να υπογράψει **«το συμβόλαιο της μετά των άλλων παντοτινής ενώσεως»**[38],

γιατί μας έχει έννοια που υποφέρουμε σαν πραγματικός **«κομμουνιστής που υπήρξε κάποτε»**[\[39\]](#), κατά τα λεγόμενά του.

Τον Πεντζίκη τον ενδιαφέρουν τα ίδια τα πράγματα και καθόλου τα ιδεατά σχήματα. Γι' αυτό έχοντας κάποτε συνειδητοποιήσει τη χρεωκοπία του λόγου, ίσως και την παθολογία του, χρησιμοποιεί τις λέξεις με ιδιαίτερο τρόπο: στα κείμενά του οι λέξεις δημιουργούν έναν αυτόνομο γλωσσικό οργανισμό που φέρνει μια Νέα Ζωή μέσα στη ζωή κι επειδή, με συνέπεια τον υπηρετεί τον οργανισμό αυτό, σίγουρα κάποιες φορές γεύεται αυτή τη Νέα Ζωή και τη μεταδίδει. Δεν θα ήταν υπερβολή να πω ότι τα λόγια του σε αυτές τις ελάχιστες περιπτώσεις, τεμαχίζουν τη σάρκα του και μοιράζουν το αίμα του και τρέφουν τον αναγνώστη. Ωσάν κατά χάρη να σαρκώνεται ο Λόγος στα λόγια του και αυτά να γίνονται ταχύτατα οχήματα παρηγορίας, που τον βγάζουν από την τροχιά του θανάτου. Τη στιγμή εκείνη ο Ουρανός χτίζει ένα μετόχι αγάπης στο κείμενό του.

Ας δούμε πρώτα πώς βιώνει τη χρεωκοπία του λόγου. Εννοεί, φαντάζομαι, κάτι σαν καλοπλεγμένες δαντέλλες πάνω στη ζωή των ήχων που εγκιβωτίζουν το γύρω μας θάνατο, ή κάτι σαν **«χαλασμένο λεωφορείο»**[\[40\]](#). Μιλάει κάποτε για έναν λόγο άσαρκο, απονευρωμένο, που περιφρονεί το σώμα, αλλά και τον έρωτα των σωμάτων. Έναν λόγο το πολύ-πολύ νοσταλγό αυτής της ευλογίας. Γνωρίζει από πρώτο χέρι και τον ξύλινο λόγο της πολιτικής, απογοητεύτηκε κάποτε και από τον ξύλινο λόγο ημών του Ιερατείου[\[41\]](#). Στο λαό όμως, όπως ευστοχώτατα παρατηρεί, **«δέν αρέσει να πληρώνεται με πληθωρικά νομίσματα λέξεων άνευ εις χρυσόν ηθικού αντικρύσματος»**.[\[42\]](#)

Αλλά αν μιλήσουμε για την εποχή μας, εποχή ερειπίων, όπου δεν μένει πλέον λίθος επί λίθου, όπου όλα πλαστογραφούνται και μεταγράφονται και που οι άρχοντες φαίνεται να μην αντιλαμβάνονται το λαό, τί θα είχε να πει ο κυρ Νίκος; Απαντάει: **«Ο άγιος Μέγας αρχιεπίσκοπος Γρηγόριος ο Παλαμάς, με την καρδιά γεμάτη προς τον πλησίον, ... αποτραβιέται μόνος του και συνιστά την ησυχία ... που είναι τόσο κοντά με το θάνατο, ως μοναδική ηθική στάση του ατόμου που σκέπτεται μέσα σ' ένα σύνολο λαού που οι άρχοντές του αποξενώνονται. Ο λαός που αργότερα με καθαρή συνείδηση διάλεξε από την εύκολη συνθηκολόγηση της ψυχής του, τη βαριά πληρωμή της σκλαβιάς, εκήρυξε άγιο το Γρηγόριο και το Γρηγορά τον άφησε να τελειώσει στη φυλακή, μαθαίνοντας ότι μάθηση, ικανότητα, λόγος, σοφία, είναι άδικο και μάταια όταν δεν τα καθιστά πλατιά, ευρύχωρα, ... η αγάπη του ενός προς τον άλλο»**[\[43\]](#).

Στην κρίση όμως και την παραζάλη των καιρών μας, το μεγάλο αυτό παιδί της Θεσσαλονίκης δίνει κουράγιο στο σύγχρονο άνθρωπο, ομολογώντας και

προτείνοντας τη δική του πορεία, δυσκολία και παρηγοριά: **«Εγώ παίρνω από την Εκκλησία ένα στήριγμα για την καθημερινή ζωή. Η Εκκλησία με βοηθάει να μετανιώ. Πέρασα κι εγώ από καταστάσεις με διάθεση αυτοκτονίας, στενοχώριας κλπ, νοιώθοντας φοβερή μοναξιά. Συλλογιέμαι ότι μου δόθηκαν περισσότερα χρόνια από χατήρι για να φτάσω σε μετάνοια. Ο άνθρωπος έχει μέσα του άπειρες δυνάμεις. Νομίζω ότι αυτό είναι: ό,τι κι αν πράξουμε πρώτος ο Κύριος θα μας συγχωρέσει. Μέσα από τη μετάνοια ενοποιείται ο χρόνος. Εμείς οι ζωντανοί μπορούμε να επικοινωνούμε με τους αγίους και τους νεκρούς μας. Να τους τιμούμε και να συνδεόμαστε μαζί τους μέσα στο σώμα της Εκκλησίας. Αυτή η αίσθηση υπάρχει στις καταβολές της Ορθοδοξίας και δεν απαντάται στις δυτικές ομολογίες»**[\[44\]](#).

Σας ευχαριστώ για την υπομονή Σας, Χριστός Ανέστη!

[\[1\]](#) Ν. Γ. Πεντζίκη, συνέντευξη με τίτλο «Προσεύχομαι στα πράγματα για να με δώκουν ζωή» στο περ. *Το Τέταρτο*, τχ. 2, Ιούνιος 1985, σ. 102.

[\[2\]](#) ό.π.

[\[3\]](#) Ν. Γ. Πεντζίκη, Αντρέας Δημακούδης και άλλες ιστορίες χαμού και δεύτερης πανοπλίας, ΑΣΕ, Θεσσαλονίκη, 1977, σ. 184.

[\[4\]](#) πρβλ. ό. π. σ. 185.

[\[5\]](#) Ν. Γ. Πεντζίκη, *Σημειώσεις 100*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1988, σ. 97.

[\[6\]](#) Ν. Γ. Πεντζίκη, Αντρέας Δημακούδης..., ΑΣΕ, Θεσσαλονίκη, 1977, σ. 185.

[\[7\]](#) Στρατή Πασχάλη, «Η εκζήτηση της αδεξιότητας», περ. *Σύναξη*, τχ. 27, σ. 110.

[\[8\]](#) ό.π. σ. 112.

[\[9\]](#) ό.π.

[\[10\]](#) αναφέρεται από τον Ιερομόναχο Συμεών Γρηγοριάτη, «Ένα ορθόδοξο κοίταγμα του υπερρεαλισμού», συνέντευξη στο περ. *Σύναξη*, τχ. 5, σ. 45.

[\[11\]](#) ό.π. σ. 47.

[\[12\]](#) Στρατή Πασχάλη, « Η εκζήτηση της αδεξιότητας», περ. *Σύναξη*, τχ. 27, σ. 100.

[13] Γαλ. 2,20.

[14] Ν. Γ. Πεντζίκη, *Προς εκκλησιασμόν*, Ίνδικτος, Αθήνα, 2007, σ. 392, σε σχόλιο του Γαβριήλ Νικολάου Πεντζίκη.

[15] Ν. Γ. Πεντζίκη, *Αρχείον*, ΑΣΕ, σ. 62.

[16] Νίκου Ματσούκα, *Νεοελληνικός πολιτισμός και διανόηση*, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 66.

[17] Αρχ. Εφραίμ Γ. Τριανταφυλλοπούλου, *Η υπέρβαση του θανάτου στο έργο του Νίκου Πεντζίκη*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ, 2009, σ.134.

[18] Ν. Γ. Πεντζίκη, συνέντευξη με τίτλο «Βυζαντινοί περίπατοι» στο *περ. Σύναξη*, τχ. 27, σ. 103.

[19] ό.π.

[20] Ν. Γ. Πεντζίκη, συνέντευξη, στο Σωτήρη Γουνελά, *περ. Σύναξη*, τχ. 38, σ. 67.

[21] Γεωργίου Μαντζαρίδου, «Δεν θέλησε να οχυρωθεί πουθενά», *περ. Σύναξη*, τχ. 52, σ. 15.

[22] Ν. Γ. Πεντζίκη, συνέντευξη στο *περ. Το Τέταρτο*, τχ. 2, Ιούνιος 1985, σ. 102.

[23] Ψλμ. 76,3.

[24] Ν. Γ. Πεντζίκη, *Ομιλήματα*, Ακρίτας, Αθήνα, 1992, σ. 215.

[25] Ν. Γ. Πεντζίκη, συνέντευξη στο *περ. Το Τέταρτο*, τχ. 2, Ιούνιος 1985, σ. 103.

[26] ό.π.

[27] Πρβλ. Αγίου Γρηγορίου Παλαμά, «Κεφάλαια εκατὸν πενήκοντα», 36,37, PG 150, 1141 D, 1145 B.

[28] Ν. Γ. Πεντζίκη, *Ομιλήματα*, Ακρίτας, Αθήνα, 1992, σ. 90-91.

[29] πρβλ καὶ Μαστροδημήτρη Π. Δ. «*Η Εκκλησία ως τέλος και ως αποκάλυψη στον Παπαδιαμάντη και τον Πεντζίκη*», Δόμος, Αθήνα 1998.

[30] Εβρ. 5,7.

- [31] Ν. Γ. Πεντζίκη, συνέντευξη στον Ανδρέα Φωκά, *περ. Σύναξη*, τχ. 52, σ. 63.
- [32] «Λόγος επιτάφιος ... εκφωνηθείς προ της ταφής..», στην ι. Μονή Ευαγγελισμού Ορμουλίας Χαλκιδικής, *περ. Σύναξη*, τχ. 52, σ. 11.
- [33] Άκη Μπούρα, *Βήματα προς την ποίηση*, Θεσσαλονίκη 2013, σ. 12.
- [34] βλ. στο *περ. Το Τέταρτο*, τχ. 2, Ιούνιος 1985, σ. 101.
- [35] ό.π.
- [36] Γ. Σεφέρη, *Δοκιμές Α΄*, Ίκαρος, Αθήνα 1974, σ. 215.
- [37] Ν. Γ. Πεντζίκη, *Ομιλήματα*, Ακρίτας, 1992, σ. 198.
- [38] ό.π. σ. 101.
- [39] Ν. Γ. Πεντζίκη, συνέντευξη στο *περ. Το Τέταρτο*, τχ. 2, Ιούνιος 1985, σ. 100.
- [40] Άκη Μπούρα, *Βήματα προς την ποίηση*, Θεσσαλονίκη 2013, σ. 50.
- [41] Ν. Γ. Πεντζίκη, συνέντευξη στο *περ. Το Τέταρτο*, τχ. 2, Ιούνιος 1985, σ. 99.
- [42] Ν. Γ. Πεντζίκη, *Ο πεθαμένος και η ανάσταση*, Άγρα, Αθήνα 1987, σ. 36.
- [43] Ν. Γ. Πεντζίκη, *Προς εκκλησιασμόν*, ΑΣΕ, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 70.
- [44] Ν. Γ. Πεντζίκη, συνέντευξη στο Σωτήρη Γουνελά, *περ. Σύναξη*, τχ. 38, σ. 63.